

प्रादेशिक पर्यटन विकास योजना सन २०२२-२३
अंतर्गत पर्यटन संचालनालयाशी संबंधित विकास
कामांना प्रशासकीय मान्यता देऊन निधी उपलब्ध
करुन देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : टिडीएस २०२२/१२/प्र.क्र.८५०/पर्यटन,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२,
दिनांक : ०९ मार्च, २०२३.

संदर्भ :-

- १) पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग, शासन निर्णय क्र. टिडीएस २०१०/०८/
प्र.क्र.४६३/पर्यटन, दिनांक ०४.११.२०१०.
- २) वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.अर्थसं-२०२२/प्र.क्र.४३/अर्थ-३,
दिनांक ०४.०४.२०२२
- ३) पर्यटन संचालनालयाचे पत्र क्र. पसं/विकास/प्रशासकीय मान्यता/४/
प्र.क्र.५४०/२०२२/७८६, दि.२३.०१.२०२३.
- ४) पर्यटन संचालनालयाचे पत्र क्र. पसं/विकास/अंजनेरी ट्रेकिंग/४/ प्र.क्र.३६९/
०८२२/९२०७, दि.१२.१०.२०२२.

शासन निर्णय :

पर्यटनस्थळांच्या ठिकाणी पायाभूत सुविधा पुरविण्यासाठी प्रादेशिक पर्यटन विकास योजनेतर्गत सन २०२२-२३ मध्ये खालील तक्त्यामध्ये नमूद केलेल्या पर्यटन संचालनालयाशी संबंधित विविध विकास कामांसाठी रुपये ६८८५.४४ लक्ष एवढ्या रकमेस प्रशासकीय मान्यता देऊन सदर कामांसाठी स्तंभ क्रमांक ४ येथे नमूद केल्याप्रमाणे एकूण रुपये ३४४२.७१ (अक्षरी रुपये चौतीस कोटी बेचाळीस लक्ष एकाहत्तर हजार फक्त) एवढा निधी सन २०२२-२३ मध्ये पर्यटन संचालनालयास वितरीत करण्यास याव्दारे मान्यता देण्यात येत आहे.

(रु.लक्षात)

अ.क्र.व जिल्हा	कामे	अंदाजित रक्कम	वितरीत रक्कम	कार्यान्वयीन यंत्रणा
१	२	३	४	५
१) अहमदनगर	श्री क्षेत्र गोरक्षनाथ देवस्थान मांजरसुंबा, ता.जि.अहमदनगर येथे सोयी सुविधा निर्माण करणे	१००.००	५०.००	पर्यटन संचालनालय
२) अहमदनगर	श्री क्षेत्र मढी (कानिफनाथ गड), ता. पाथर्डी, जि. अहमदनगर येथे सोयी सुविधा निर्माण करणे.	१००.००	५०.००	पर्यटन संचालनालय
३) सांगली	चमस नारायण रेवनाथ विटेगाव, ता.खानापूर, जि. सांगली येथे भाविकांसाठी मुलभूत सोयीसुविधा निर्माण करणे.	१००.००	५०.००	पर्यटन संचालनालय
४) बीड	श्री क्षेत्र गोरक्षनाथ कवीनारायण मच्चीन्द्रनाथ सावरगाव, ता. आष्टी, जि. बीड येथील तीर्थक्षेत्र व पर्यटन स्थळ विकसित करणे	५०.००	२५.००	पर्यटन संचालनालय

५) बीड	श्री क्षेत्र करभंजन नारायण गहनीनाथ, चिंचोली, ता. पाटोदा, जिल्हा बीड येथील तीर्थक्षेत्र व पर्यटन स्थळ विकसित करणे	५०.००	२५.००	पर्यटन संचालनालय
६) लातूर	श्री क्षेत्र अविहोनारायण वडसिध्द नागनाथ, ता. चाकूर, जिल्हा लातूर येथील तीर्थक्षेत्र व पर्यटन स्थळ विकसित करणे	५०.००	२५.००	पर्यटन संचालनालय
७) बीड	श्री क्षेत्र अंतरीक्षनारायण जालिंदरनाथ येवालवाडी, ता. शिरुर, जिल्हा बीड येथील तीर्थक्षेत्र व पर्यटन स्थळ विकसित करणे	५०.००	२५.००	पर्यटन संचालनालय
८) परभणी	श्री दुल्मीनारायण भर्तरीनाथ हरन्नुल, ता. गांगाखेड, जिल्हा परभणी येथील तीर्थक्षेत्र व पर्यटन स्थळ विकसित करणे	५०.००	२५.००	पर्यटन संचालनालय
९) नाशिक	अंजनेरी साहसी प्रशिक्षण केंद्र येथे साहसी प्रशिक्षणासाठी सुविधा निर्माण करणे, ता. त्र्यंबकेश्वर, जि. नाशिक	१४९.००	७४.५०	पर्यटन संचालनालय
१०) (१) हिंगोली	जैन सर्किट अंतर्गत	१००.००	५०.००	पर्यटन संचालनालय
	पुसेगाव जैन मंदिर संस्थान, ता. सेनगांव, जि. हिंगोली पर्यटक सोयीसुविधा निर्माण करणे			
(२) नाशिक	श्री क्षेत्र गजपत चामरलेणी नाशिक येथे पर्यटक सोयी सुविधा निर्माण करणे	१००.००	५०.००	पर्यटन संचालनालय
(३) नाशिक	श्री क्षेत्र दिगंबर जैन संस्था मांगीतुंगी, ता. सटाणा, जि. नाशिक येथे पर्यटक सोयी सुविधा निर्माण करणे	१००.००	५०.००	पर्यटन संचालनालय
११) नाशिक	वैतरणा धरण परिसर येथे पर्यटकांना मुलभूत सोयी सुविधा निर्माण करणे व सुशोभिकरण करणे, ता. इगतपुरी, जि. नाशिक	३०६.००	१५३.००	पर्यटन संचालनालय
१२) नाशिक	खंडेराव मंदिर येथे पर्यटक सोयी सुविधा निर्माण करणे, मौजे. आसखेडा, ता. बागलाण, जि. नाशिक	७५.००	३७.५०	पर्यटन संचालनालय
१३) अमरावती	श्री क्षेत्र गुरुकुंज आश्रम येथे पर्यटकांसाठी सोयी सुविधा निर्माण करणे, मौजे मोझरी, ता. तिवसा, जि. अमरावती.	५००.००	२५०.००	पर्यटन संचालनालय

१४) नाशिक	भातसा धरण परिसर येथे पर्यटकांना मुलभूत सोयी सुविधा निर्माण करणे व सुशोभिकरण करणे, ता. इगतपुरी, जि. नाशिक.	२००.००	१००.००	पर्यटन संचालनालय
१५) पालघर	जुना जव्हार राजवाडा परिसर येथे पर्यटकांना मुलभूत सोयी सुविधा निर्माण करणे व सुशोभिकरण करणे, ता. जव्हार, जि. पालघर	४९२.००	२४६.००	पर्यटन संचालनालय
१६) सातारा	टेंभू (डॅम व गोपाळ गणेश आगरकर यांचे जन्मस्थान), ता. कराड जि. सातारा येथे पर्यटकांसाठी मुलभूत सोयी सुविधा निर्माण करणे.	३९८.२५	१९९.१२	पर्यटन संचालनालय
१७) अहमदनगर	मुळा धरण परिसरात मुलभूत सुविधा निर्माण करणे व पर्यटन दृष्ट्या विकसित करणे, ता. राहुरी, जि. अहमदनगर	४९५.००	२४७.५०	पर्यटन संचालनालय
१८) अहमदनगर	भंडारदरा धरण परिसरात बोटींग व जलक्रिडा व मुलभूत सुविधा निर्माण करणे व पर्यटन दृष्ट्या विकसित करणे, ता. अकोले, जि. अहमदनगर	४९४.००	२४७.००	पर्यटन संचालनालय
१९) अहमदनगर	घाटधर धरण परिसर /ईकोसिटी / पांजरे बेट येथे बोटींग व टैंट सुविधा व मुलभूत सुविधा निर्माण करणे व पर्यटन दृष्ट्या विकसित करणे, ता. अकोले, जि. अहमदनगर	४९७.००	२४८.५०	पर्यटन संचालनालय
२०) सोलापूर	संध्यावळी पर्यटन स्थळ मु. पो. देगाव, ता. पंढरपूर, जि. सोलापूर येथे पर्यटकांसाठी मुलभूत सोयी सुविधा निर्माण करणे.	४९५.१९	२४७.५९	पर्यटन संचालनालय
२१) अमरावती	श्री. गुरुदेव सेवा आश्रम उत्तम सारा, ता. भातकुली, जि. अमरावती येथे पर्यटकांसाठी मुलभूत सोयी सुविधा निर्माण करण्याबाबत.	२००.००	१००.००	पर्यटन संचालनालय
२२) धुळे	श्री. कन्हैया लाल महाराज अमाळी, ता. साक्री जि. धुळे येथे पर्यटकांना मुलभूत सोयी सुविधा निर्माण करण्याबाबत.	३५०.००	१७५.००	पर्यटन संचालनालय
२३) अहमदनगर	भंडारधरा धरण परिसरात टैंटसिटी, गार्डनिंग व इतर मुलभूत सुविधा निर्माण करणे व पर्यटन दृष्ट्या विकास करणे, ता. अकोले, जि. अहमदनगर	४९४.००	२४७.००	पर्यटन संचालनालय

२४) नागपूर	शांतीवन चिंचोली, ता. जि. नागपुर येथे पर्यटकांसाठी मुलभूत सोयी सुविधा व सौंदर्यीकरण करणे.	४००.००	२००.००	पर्यटन संचालनालय
२५) नाशिक	दोधेश्वर, ता. बागलाण, जि. नाशिक येथे पर्यटकांसाठी मुलभूत सोयी सुविधा व सौंदर्यीकरण करणे.	४९०.००	२४५.००	पर्यटन संचालनालय
	एकूण	६८८५.४४	३४४२.७१	

२. अटी व शर्ती:-

- १) उपरोक्त कामे दर्जेदार स्वरूपाची व्हावीत, याकरीता स्थापत्य विशारदांची (Theme Based Architect) नेमणूक करून प्रत्यक्ष कामे नामांकित कंत्राटदारांच्या माध्यमातून करण्यात यावीत व त्या कामांचे योग्य संनियंत्रण आणि गुणनियंत्रण करण्यात यावे.
- २) वितरीत केलेल्या निधीतून खर्च करताना वित्तीय नियमांचे आणि विविध नियमांतर्गत नेमून दिलेल्या कार्यपद्धतीचे पालन करण्यात यावे.
- ३) प्रादेशिक पर्यटन विकास योजनेच्या शासन निर्णय, दि. ४ नोव्हेंबर, २०१० मधील अटी व शर्तीचे उल्लंघन झाल्याचे भविष्यात निर्दर्शनास आल्यास देण्यात आलेला संपूर्ण निधी व्याजासह वसूल करण्यात येईल.
- ४) कोणत्याही परिस्थितीत मंजूर अनुदानापेक्षा जास्त खर्च होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी. मंजूर अनुदानापेक्षा जादा खर्च झाल्यास त्याची जबाबदारी संचालक, पर्यटन संचालनालय, मुंबई यांची राहील व जादा खर्च प्रित्यर्थ जादा अनुदान उपलब्ध करून दिले जाणार नाही.
- ५) मंजूर तरतुदीतून करावयाचा खर्च दिनांक ३१ मार्च, २०२३ पर्यंत करण्यात यावा व मंजूर कामे तात्काळ पूर्ण करावीत.
- ६) कामाच्या ठिकाणी सदर काम प्रादेशिक पर्यटन विकास योजनेतून करण्यात आल्याचे फलक लावण्यात यावेत.
- ७) ज्या संदर्भात निधी उपलब्ध करून देण्यात येत आहे त्या प्रत्येक योजनेच्या संदर्भात वित्तीय अधिकाराच्या प्रत्यावर्तनानुसार सक्षम प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता घेणे आवश्यक आहे.
- ८) अशा प्रत्येक योजनेबाबत करावयाच्या बांधकामासंदर्भात अथवा खरेदीबाबत किंवा सेवा पुरवठा कराराबाबत वित्तीय नियमांप्रमाणे आवश्यक ती कार्यपद्धती पाळणे आवश्यक आहे. या संदर्भात शासन परिपत्रक, वित्त विभाग, क्रमांक-संकीर्ण-१००२/प्र.क्र.१५/कोषा-प्र.५, दि. ६ फेब्रुवारी, २००२ च्या सूचनांचे काटेकोरपणे पालन होईल याची खबरदारी संबंधित अंमलबजावणी यंत्रणेने घ्यावी. तसेच शासन निर्णय वित्त विभाग क्र.बीजीटी-१०.००/प्र.क्र.५६/२०००/वित्तीय सुधारणा, दिनांक १०.१.२००१ मधील उपाययोजनांची अंमलबजावणी तंतोतंतपणे करण्यात यावी.
- ९) तांत्रिक मान्यता विहित स्तरावर घेण्यात यावी.
- १०) योजनेतर स्वरूपाच्या कामासाठी (देखभाल/दुरुस्ती इ.) सदरची तरतूद उपयोगात आणली जाणार नाही याची दक्षता घ्यावी.
- ११) सदर निधीतून होणाऱ्या खर्चातून करावयाच्या कामांची भौतिक प्रगती तसेच निधीतून होणाऱ्या खर्चाची मासिक विवरणपत्रे दर महिन्याच्या १० तारखेपर्यंत शासनास न चुकता सादर करावीत.

- १२) संचालक, पर्यटन संचालनालय, मुंबई यांनी काम प्रादेशिक पर्यटन विकास योजनेमधून किंवा कोणत्याही अन्य योजनेतून / निधीतून पुर्ण करण्यात आले नाही याची खात्री करूनच निधीचे वितरण करावे. मंजूर असलेले काम या योजनेतून किंवा कोणत्याही अन्य योजनेतून / निधीतून पुर्ण करण्यात आले असल्यास संबंधित कामास वितरित केलेला निधी शासनास परत करण्यात यावा व झालेल्या अनियमिततेबद्दल संबंधितांवर उचित कारवाई करण्यात यावी.
- १३) संचालक, पर्यटन संचालनालय, मुंबई यांनी झालेल्या कामाच्या गुणवत्तेबाबत कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग पुणे, व्ही.एन.आय.टी., नागपूर, आय.आय.टी., मुंबई, व्ही.जे.टी.आय., मुंबई यासारख्या नामांकित संस्थांकडून कामांची प्रत्यक्ष तपासणी करून त्यांच्या अहवालाच्या आधारे देयके अदा करण्यात यावीत.
- १४) उर्वरित निधीची मागणी करताना उपयोगिता प्रमाणपत्र व कामाची गुणनियंत्रण यंत्रणेद्वारे प्रत्यक्ष तपासणी करून कामाच्या गुणवत्तेबाबत व कामाच्या सद्यस्थितीबाबतचा प्रमाणित अहवाल (छायाचित्रांसह) शासनास सादर करण्यात यावा
- १५) सदर काम पूर्ण झाल्यानंतर सदर कामाच्या देखभालीची तसेच इतर अनुषंगिक कामांची जबाबदारी कार्यान्वयीन यंत्रणा व संबंधित संस्था यांची राहील.
- १६) काम पूर्ण झाल्यानंतर सदर पर्यटक सुविधा तात्काळ उपयोगात आणण्याच्या घटीने काम सुरु असतानाच पूर्व नियोजन करावे.

३. वर नमूद करण्यात आलेला खर्च हा सन २०२२-२३ या वर्षाच्या अर्थसंकल्पीय तरतुदीमधून मुख्यलेखाशीर्ष "मागणी क्रमांक झेडडी-४, ३४५२-पर्यटन, पर्यटनासाठी पायाभूत सुविधा, १०१ पर्यटन केंद्रे (०२) पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना - राज्य योजनांतर्गत योजना, (०२) (१८) पर्यटन विकासासाठी विविध ठिकाणांसाठी मूलभूत सुविधांकरीता अनुदाने (३४५२ १९५८) ३१ सहायक अनुदाने" या लेखाशीर्षाखालील मंजूर तरतुदीमधून भागविण्यात यावा. या प्रकरणी मंजूर करण्यात आलेल्या (प्रादेशिक पर्यटन विकास योजनेतर्गत) सहायक अनुदानाची रक्कम आहरण करून संबंधितांना वितरीत करण्याकरीता मुख्य लेखा अधिकारी, पर्यटन संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, यांना -आहरण व संवितरण अधिकारी. व सह संचालक, पर्यटन संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांना -नियंत्रण अधिकारी. म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. सदर निर्णयानुसार मंजूर करण्यात आलेल्या अनुदानाची रक्कम त्यांनी अधिदान व लेखा अधिकारी कार्यालय, मुंबई येथे देयके सादर करून संबंधितांना वितरीत करावी. सदर कार्यवाहीबाबतचा अनुपालन अहवाल शासनास एक महिन्यात सादर करण्यात यावा.

४. प्रमाणित करण्यात येते की, वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र. अर्थसं-२०२२/प्र.क्र..४३/अर्थ-३, दि.०४.०४.२०२२ अन्वये देण्यात आलेल्या सूचनेनुसार व अधिकाराच्या मर्यादेत सदर शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत असून सदर शासन निर्णयाच्या परिशिष्टामधील तपासणीसूची बाबींची व अटींची पूर्तता करण्यात आली आहे.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२३०३०९१७१९२९१०२३ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(उज्ज्वला दांडेकर)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

१. महालेखापाल, महाराष्ट्र - १, (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई

२. महालेखापाल, महाराष्ट्र - २, (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), नागपूर
३. महालेखापाल, (स्थानिक निकाय लेखापरीक्षा व लेखा), मुंबई.
४. प्रधान सचिव (सांस्कृतिक कार्य), पर्यटन व सांस्कृतिक विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
५. प्रधान सचिव (पर्यटन), पर्यटन व सांस्कृतिक विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
६. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ, मुंबई.
७. संचालक, पर्यटन संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
८. संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय, मुंबई.
९. सह संचालक, पर्यटन संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
१०. मुख्य लेखा अधिकारी, पर्यटन संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
११. अधिदान व लेखा अधिकारी कार्यालय, मुंबई.
१२. वित्त विभाग (का.व्यय-१५/ अर्थसंकल्प) मंत्रालय, मुंबई.
१३. अवर सचिव, (अर्थसंकल्प शाखा) पर्यटन व सांस्कृतिक विभाग, मंत्रालय, मुंबई. (यांना आदेशात नमूद करण्यात आलेल्या नियंत्रक अधिकारी, पर्यटन संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्याकडे निधी वितरीत करण्याच्या विनंतीसह)
१४. निवड नस्ती, कार्यासन पर्यटन.

***